

Snus

Till näringsutskottet

Näringsutskottet beslutade den 25 oktober 2011 att bereda socialutskottet tillfälle att yttra sig över motionerna N319 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP) och N401 av Kenneth G Forslund (S) om exportförbudet för snus.

Socialutskottet begränsar sitt yttrande till frågor som ligger inom utskottets beredningsområde.

Utskottets överväganden

Motionerna

I motion N319 av Magnus Ehrencrona m.fl. (MP) begärs tillkännagivanden om att regeringens ansträngningar att avskaffa EU:s snusförbud bör upphöra (yrkande 1) och om att regeringen bör agera sakligt och opartiskt samt lyfta fram de vetenskapliga fakta som finns om snus (yrkande 2).

I motion N401 av Kenneth G Forslund (S) begärs tillkännagivanden om att i stället för att Sverige ska tvinga EU att sluta producera snus måste produkter av den typ som svenskt snus tillhör föras in i EU:s tobaksdirektiv (yrkande 2) och om att regeringen har riksdagens fulla stöd i sina ansträngningar för att upphäva exportförbudet för svenskt snus (yrkande 3).¹

Utskottets ställningstagande

Socialutskottet har av näringsutskottet beretts tillfälle att yttra sig över motionerna N319 (MP) och N401 (S). När det gäller socialutskottets beredningsområde vill utskottet anföra följande.

Ramkonventionen om tobakskontroll antogs av Världshälsoorganisationen 2003. Konventionen ska begränsa tobakskonsumtionen och den ökande ohälsa som tobaken orsakar. Konventionen innehåller åtgärder inom alla de områden som är centrala för att begränsa tobakskonsumtionen. Sverige har ratificerat konventionen.

En hög hälsoskyddsnivå för människor ska, enligt artikel 168 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget), säkerställas vid utformning och genomförande av all unionspolitik och alla unionsåtgärder när det gäller tillnärmning av lagstiftning.

Den EU-rättsliga regleringen av tobaksvaror finns i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/37/EG av den 5 juni 2001 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror, nedan kallat tobaksdirektivet. Syftet med tobaksdirektivet har sin utgångspunkt i en hög hälsoskyddsnivå (art. 1). Av punkten (4) framgår att utgångspunkten bör vara en hög skyddsnivå när det gäller hälsa, säkerhet samt miljö- och konsumentskydd med hänsyn särskilt till ny utveckling som grundar sig på vetenskapliga fakta.² Med beaktande av tobakens särskilt skadliga verkningar bör enligt samma punkt hälsoskyddet prioriteras i detta sammanhang. De tekniska och veten-

¹ Motion N401 yrkande 1 har hänvisats till miljö- och jordbruksutskottet.

² I punkten (4) tobaksdirektivet hänvisas till "artikel 95.3 i fördraget". Med detta avses den numrering som tidigare fanns i fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen. Artikeln är numera flyttad och har fått ny numrering, artikel 114 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget).

skapliga framstegen på tobaksvarornas område kräver, enligt punkten (29), en regelbunden omprövning av direktivets bestämmelser och av tillämpningen i medlemsstaterna av direktivet.

Enligt artikel 2 i tobaksdirektivet avses med tobaksvaror bl.a. produkter avsedda att snusas. I artikel 8 i tobaksdirektivet föreskrivs att medlemsstaterna i EU ska utfärda förbud mot att tobak för användning i munnen släpps ut på den inre marknaden. Under de svenska medlemskapsförhandlingarna fick Sverige tillstånd till ett undantag i anslutningsfördraget. Enligt artikel 151 och bilaga XV i Sveriges anslutningsfördrag gäller förbudet i artikel 8 inte i Sverige. Undantaget för Sverige är permanent.

För att säkerställa att tobaksdirektivet ligger i linje med vetenskaplig forskning och en väl fungerande inre marknad genomför kommissionen för närvarande en översyn av direktivet. Inför översynen genomförde kommissionen under hösten 2010 en öppen konsultation som avslutades den 17 december 2010.

I början av november 2011 gick kommissionen ut med ett pressmeddelande av vilket det bl.a. framgår att kommissionen anser att resultatet av det offentliga samrådet kommer att vara användbart för den pågående översynen av tobaksdirektivet och att en stor del av detta arbete kommer att beaktas vid den pågående konsekvensanalysen där man ser på de ekonomiska, samhällsliga och hälsorelaterade effekterna av olika möjliga åtgärder samt deras juridiska genomförbarhet, samt att ett lagförslag kommer att läggas fram under 2012.

Med anledning av den då förestående revideringen av tobaksdirektivet anmälde Sverige punkten En enhetlig och ansvarsfull tobaksproduktreglering för Europa som övrig punkt vid konkurrenskraftsrådets möte den 30 maj 2011. Inför rådets möte uttalade statsrådet Ewa Björling vid ett sammanträde i EU-nämnden att Sverige på EU-nivå vill komma överens om en enhetlig och ansvarsfull produktreglering för alla tobaksprodukter, som till skillnad från nuvarande ordning ligger i linje med såväl principen om fri rörlighet för varor som en god folkhälsa. Statsrådet uttalade vidare att regeringen anser att det är viktigt att det finns en enhetlig och ansvarsfull reglering av tobaksprodukter, även oral tobak.³

Statsrådet Ewa Björling besvarade den 11 november 2011 en interpellation om svenskt snus som exportvara från Sven-Erik Österberg (S). Statsrådet anförde bl.a. mot bakgrund av att det pågår en revidering av tobaksdirektivet, att regeringen till kommissionen framfört att Sverige vill ha en enhetlig och ansvarsfull tobaksproduktreglering samt att Sverige har en mycket restriktiv hållning mot tobak med bra information, åldersgräns och ser till att det inte finns farliga ämnen i rökfri tobak.⁴

I samband med en debatt i kammaren den 30 mars 2011 på temat En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken m.m. uttalade statsrådet Maria Larsson att den svenska regeringen är helt

³ EU-nämndens stenografiska uppteckningar 2010/11:35 anförandena 107 och 112.

⁴ Ip. 2011/12:86 och 9 § prot. 2011/12:30.

enig om att snus inte är någon nyttig produkt, men att Sverige anser att den bör behandlas som andra rökfria tobaksvaror på en marknad där vi har skapat ett utbyte av varor och tjänster på lika villkor.⁵

Socialutskottet ser positivt på att kommissionen har initierat en revidering av tobaksdirektivet. En sådan revidering ger unionen möjlighet att åstadkomma en enhetlig och ansvarsfull produktreglering med ett högt hälsoskydd i fokus.

På nationell nivå är det övergripande målet för de statliga insatserna inom tobaksområdet ett minskat tobaksbruk. Målet ingår sedan den 30 mars 2011 i ett gemensamt övergripande mål för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken. Målet innebär att minska allt tobaksbruk och förhindra att minderåriga börjar använda tobak.⁶

Socialstyrelsen har i november 2011 gett ut nationella riktlinjer för sjukdomsförebyggande metoder som syftar både till att stimulera användandet av vetenskapligt utvärderade åtgärder inom bl.a. tobaksområdet och till att vara ett underlag för prioriteringar inom hälso- och sjukvården.⁷

Statens folkhälsoinstitut (FHI) har som sektorsansvarig myndighet för det tobaksförebyggande arbetet ett nationellt samordningsansvar.

FHI har i november 2011 inlett ett anbudsförfarande när det gäller en systematisk kunskapsöversikt om hälsoeffekter av snus.⁸ Syftet med översikten är att sammanställa och gradera det vetenskapliga stödet för olika specifika hälsorisker med snus samt hur dessa påverkar folkhälsan. Av förfrågningsunderlaget framgår att uppdragstagaren ska ta fram ett kunskapsunderlag om hälsorisker som kan uppkomma vid snusning, bl.a. munhåleskador, kardiovaskulära effekter, cancer, diabetes, metabola syndromet, fetma och övervikt, påverkan på gravida kvinnor och foster samt fertilitet och reproduktiv hälsa. Kunskapsöversikten ska vara klar senast den 28 februari 2013.

Mot denna bakgrund konstaterar socialutskottet att regeringen och ett antal myndigheter kontinuerligt och aktivt arbetar med tobaksfrågorna utifrån det övergripande målet inom tobaksområdet. Motion N319 (MP) yrkande 2 bedöms därmed åtminstone delvis tillgodosedd.

Stockholm den 20 december 2011

På socialutskottets vägnar

Kenneth Johansson

⁵ Prot. 2010/11:79 anförande 80.

⁶ Prop. 2010/11:47, bet. 2010/11:SoU8, skr. 2010/11:203.

⁷ Rapporten Nationella riktlinjer för sjukdomsförebyggande metoder 2011 – Tobaksbruk, riskbruk av alkohol, otillräcklig fysisk aktivitet och ohälsosamma matvanor – Stöd för styrning och ledning (2011-11-11).

⁸ Statens folkhälsoinstitut, ärendenummer KONT 2011/67. Anbudstiden går ut måndagen den 12 december 2011.

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kenneth Johansson (C), Lena Hallengren (S), Mats Gerdau (M), Christer Engelhardt (S), Helena Bouveng (M), Ann Arleklo (S), Isabella Jernbeck (M), Lennart Axelsson (S), Barbro Westerholm (FP), Catharina Bråkenhielm (S), Gunnar Sandberg (S), Anders W Jonsson (C), Per Ramhorn (SD), Eva Olofsson (V), Henrik Ripa (M), Magnus Ehrencrona (MP) och Roland Utbult (KD).

Avvikande mening

Snus och hälsoskydd (S, MP, V)

Lena Hallengren (S), Christer Engelhardt (S), Ann Arleklo (S), Lennart Axelsson (S), Catharina Bråkenhielm (S), Gunnar Sandberg (S), Eva Olofsson (V) och Magnus Ehrencrona (MP) anför:

Det övergripande målet för de statliga insatserna inom tobaksområdet är ett minskat tobaksbruk.

Vi noterar att flera vetenskapliga rapporter om snusets hälsorisker har publicerats. En expertgrupp tillsatt av EU-kommissionen analyserade 2008 snusningens hälsoeffekter. Tillsammans med dittills publicerade forskningsresultat var kunskapsläget 2010 sammanfattningsvis att snus är starkt beroendeframkallande och orsakar slemhinneförändringar i munhålan och frilagda tandhalsar, att risken ökar för cancer i bukspottskörteln, liksom för dödlig hjärtinfarkt och dödlig stroke, att det hos snusande mödrar finns en ökad risk för missfall och för tidig födsel samt att det finns ökad risk för diabetes och ämnesomsättningsstörning, men att forskningsläget i denna del fortfarande är oklart.

Vi noterar vidare att det i år har publicerats nya resultat av vetenskapliga studier. Forskare har bl.a. funnit att snusning påtagligt kan öka risken att drabbas av det allvarliga tillståndet hjärtsvikt. I en annan studie har man funnit att snusare som slutar snusa efter att ha haft en hjärtinfarkt, bara löper hälften så hög risk att dö under åren efter infarkten, jämfört med patienter som fortsätter att snusa. Ytterligare studier har stärkt uppfattningen att snusning under graviditet ökar risken för fosterdöd och för tidig förlossning, och dessutom visat en ökad risk för andningsuppehåll hos det nyfödda barnet.

Mot bakgrund av dels de hälsorisker som föreligger när det gäller snus, dels det folkhälsopolitiska målet om ett minskat tobaksbruk anser vi att regeringen bör ompröva sina ansträngningar när det gäller att få snusförbudet upphävt inom EU och att motion N319 (MP) bör tillstyrkas.